Resultaten onderzoek n.a.v. Motie Sliedrechtse Energie Coöperatie

Bijlage bij CIB M13.1 Motie SGP-ChristenUnie en CDA: Sliedrechtse Energie Coöperatie

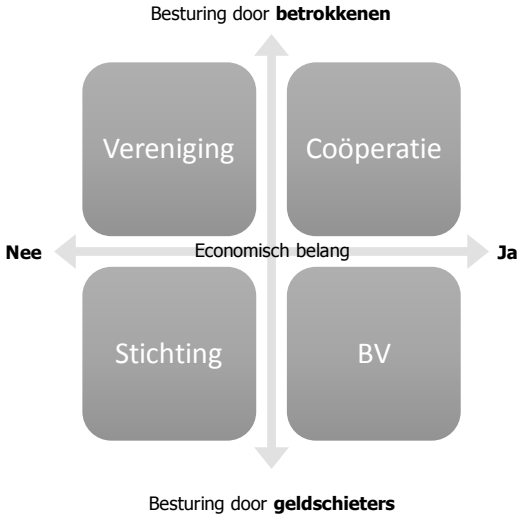
Datum: 11 september 2018

In deze bijlage komen wij met de resultaten van het onderzoek naar de oprichting van een Sliedrechtse Energiecoöperatie met hierin een actieve rol van de gemeente. In de motie van 13 maart 2018 staat aangegeven in ieder geval de volgende vragen te beantwoorden:

1. Wat zijn mogelijke andere juridische vormen in plaats van een coöperatie?
2. Op welke wijzen kan de gemeente actief participeren in een coöperatie?
3. Wat zijn de mogelijkheden om financieel bij te dragen in een coöperatie?
4. Welke risico's zijn verbonden aan de verschillende vormen?
5. Wat zijn de maatschappelijke kosten en baten?
6. Wordt het doel van een snellere energietransitie bereikt door de actieve rol van de gemeente in een coöperatie?
7. Op welke wijze kunnen we samen op trekken met of aansluiten bij bestaande initiatieven in de Drechtsteden?

Hieronder wordt achtereenvolgens ingegaan op de gestelde vragen.

Ad 1. Wat zijn mogelijke andere juridische vormen in plaats van een coöperatie?
Als inwoners zich formeel collectief willen organiseren zijn er verschillende opties om dit te doen. Drie rechtsvormen liggen voor de hand: een vereniging, stichting of coöperatie[1]. De keuze die je als organisatie maakt hangt vooral af van twee aspecten: i) economisch belang en ii) besturing/besluitvorming. In de figuur hieronder is kort weergegeven wat de verschillen zijn.

Wanneer is er sprake van economisch belang?
De belangrijkste vraag hier is welk belang de betrokkenen hebben bij de organisatie? Is er een contributie die voor alle betrokkenen gelijk is en waarmee activiteiten worden gefinancierd? Bijvoorbeeld voor het behoud van natuur, energiebesparende adviezen, energie opwekking. Of worden er ook diensten of goederen verhandeld met de deelnemende particulieren, bedrijven of instellingen? Denk hierbij aan elektriciteit, zorg, beveiliging of vastgoed. In dit laatste geval is er sprake van economisch belang. Dan is een coöperatie de aangewezen vorm.

Hoe vindt besluitvorming of besturing plaats?
Wie mogen er meebeslissen over het beleid? Als dit een klein, stabiel groepje moet zijn, dan ligt een stichting voor de hand.

---

[1] Een BV ligt minder voor de hand omdat deze een economisch belang nastreeft en wordt bestuurd door geldschieters. Hier gaan we bij een burgerinitiatief vooralsnog niet vanuit. In een later stadium – als er grootschalige projecten worden ontwikkeld – kan een BV alsnog ingezet worden. In deze CIB wordt verder niet ingegaan op deze rechtsvorm.

Bestuurders van een stichting benoemen elkaar en hoeven verder geen verantwoording af te leggen. Een vereniging of coöperatie heeft een meer democratische vorm van besturen waarin alle betrokkenen mee kunnen praten. Met een algemene vergadering wordt het bestuur benoemt en hier worden ook de belangrijke besluiten genomen.

Het verschil tussen een coöperatie/vereniging en een stichting
Bij een vereniging/coöperatie kan in principe iedereen lid worden en meebeslissen. Bij een stichting is er alleen een bestuur en zijn er verder geen leden.

Het verschil tussen een coöperatie en een vereniging
Een coöperatie mag een winstoogmerk hebben en winst uitkeren aan de leden. Daarnaast gaat een coöperatie overeenkomsten aan met de leden: de coöperatie koopt in, levert diensten, zorgt voor onderhoud, etc. Leden betalen (of ontvangen) naar rato. Bij een vereniging betaal je een contributie die meestal voor iedereen gelijk is en waaruit gezamenlijke kosten worden betaald.

De vereniging en coöperatie hebben als voordeel dat je burgers kunt samenbrengen en deelgenoot kan laten zijn van de verduurzaming van de gemeente. Vanuit de vereniging is het goed mogelijk om besparingsprogramma's of voorlichtingscampagnes te organiseren. Alleen op het moment dat er daadwerkelijk geïnvesteerd moet worden in energieopwekking is een coöperatie gewenst en in sommige situaties een vereiste (bijvoorbeeld bij postcoderoos projecten).

Ad 2 & 3. Op welke wijzen kan de gemeente actief participeren in een coöperatie? & Wat zijn de mogelijkheden om financieel bij te dragen in een coöperatie?
De gemeente kan op verschillende manieren de nieuw op te richten coöperatie ondersteunen. Het meest effectieve is het stimuleren en faciliteren van een organisatie die *van* en *voor* inwoners is. Dus expliciet niet van de gemeente zelf. Actieve deelname is minder gebruikelijk.

Instrumenten die wij als gemeente kunnen inzetten om inwoners te stimuleren en faciliteren om een lokale energiecoöperatie op te richten en in stand te houden, zijn de volgende:

- ✓ Oproep doen via gemeentelijke communicatiekanalen dat wij graag een lokale energiecoöperatie in de gemeente willen ondersteunen en dat wij op zoek zijn naar initiatieven die al actief zijn in de gemeente of een aantal initiatiefnemers hiervoor.
- ✓ De kosten van de oprichting van de coöperatie voor rekening van de gemeente nemen.
- ✓ Eenmalige opstartkosten ter financiering van zaken als coöperatie website en communicatiemiddelen voor rekening van de gemeente nemen.
- ✓ Jaarlijks een subsidie ter beschikking stellen voor communicatie inzake het treffen van energiebesparende maatregelen. Het plan hiervoor is opgesteld door de coöperatie.
- ✓ Het marktconform ter beschikking stellen van publieke (gemeentelijke) daken en/of gronden voor een periode van 15 tot 25 jaar voor collectieve energie opwek projecten door de coöperatie.
- ✓ Bij grootschalige energie opwek projecten (zon of wind) financierings- of co-financieringsmogelijkheden bieden, bijvoorbeeld via een participatiefonds.

Ad 4. Welke risico's zijn verbonden aan de verschillende rechtsvormen?
Aangezien de verschillende rechtsvormen allen zelfstandige rechtspersonen zijn kunnen zij een eigen koers varen. De gemeente kan in een stichting nog bestuursfuncties 'claimen' en deze statutair vastleggen. Maar of dit recht doet aan de doelstellingen is zeer de vraag. Een coöperatie past dan beter omdat inwoners hierin de mogelijkheid hebben om actief te participeren. Daarnaast kan door de oprichting van een coöperatie U.A. (uitgesloten aansprakelijkheid) een goede bescherming worden geboden aan het privévermogen van de leden. In geval van een claim of faillissement kunnen de leden niet aangesproken worden voor verliezen en blijft het risico beperkt tot de investering die de leden hebben gedaan in projecten. Het belangrijkste risico is dat de coöperatie niet van de grond komt of weinig activiteiten ontplooit en dan is de gemeente, de relatief lage kosten, van de oprichting- en opstartsubsidie kwijt. Om de risico's enigszins te beperken kan de gemeente afspraken maken over de doelstellingen zoals deze bij oprichting worden geformuleerd.

Ad 5. Wat zijn de maatschappelijke kosten en baten?
Naast de opstart- en oprichtingskosten zijn er geen kosten aan de coöperatie zelf. Extra inkomsten genereert de coöperatie uit eigen activiteit.

Vaak zijn er gemeentelijke-, provinciale- of rijkssubsidies voor energiebesparende voorlichting, maatregelen of subsidie voor het opwekken van duurzame energie en de opbrengst van de verkoop van groene energie.

Met de 'Subsidieregeling lokale initiatieven energietransitie Zuid-Holland 2017'[2] stimuleert de provincie bijvoorbeeld lokale maatschappelijke initiatieven tot een maximum van €75.000,-. De subsidie kan worden ingezet voor het voorbereiden van een lokaal energie-initiatief dat is gericht op het realiseren van energiebesparing, het opwekken van duurzame warmte of duurzame energie of anderszins het terugdringen van de CO_2-uitstoot. Ook maakt een coöperatie project gerelateerde kosten, maar doorgaans staan hier opbrengsten tegenover. Als de coöperatie geen of weinig resultaten weet te genereren, dan betreffen de maatschappelijke kosten enkel de oprichting- en opstartkosten.

Ad 6. Wordt het doel van een snellere energietransitie bereikt door de actieve rol van de gemeente in een coöperatie?
De groei van het aantal inwoners, dat samen energie opwekt, is niet te stoppen. Het aantal energiecoöperaties steeg in 2017 verder naar 392 (60 meer dan vorig jaar). Hiermee is in bijna elke Nederlandse gemeente een coöperatie actief. Ook het aantal collectieve zon- en windprojecten is toegenomen. De groei zet naar verwachting ook dit jaar door. Energiecoöperaties voorzien een gestage groei van hun opgesteld vermogen wind- en zonne-energie. Zij positioneren zich hiermee als vast pijler in de energietransitie. Dit alles blijkt uit de Lokale Energie Monitor 2017. Deze monitor geeft zicht op een unieke beweging: de energietransitie van onderaf.

Veel lokale energiecoöperaties werken nauw samen met de gemeente, maar de energiecoöperatie blijft een zelfstandig rechtspersoon die los staat van de gemeente. Een dergelijke organisatie kun je het beste zien als een partnerorganisatie van de gemeente. Zij helpt bij het aanjagen, stimuleren en het uitvoeren van de energietransitie in de gemeente en deelt de ambitie om Sliedrecht in 2050 energieneutraal te hebben. Zowel vooruitgeschoven post in de samenleving (woningbezitters en bedrijven) als energiebedrijf nieuwe stijl (maatschappelijk verantwoord ondernemen, van en voor Sliedrecht). Mits goed doordacht, kan dit zeker de energietransitie helpen versnellen.

Wel is het dan van belang dat beide organisaties een actieve rol aannemen, waarbij periodiek overleg tussen de coöperatie en gemeente wenselijk is, zowel ambtelijk als bestuurlijk. In dit periodieke overleg kan gezamenlijk de agenda bepaald worden en rol en taakverdeling afgesproken worden.

Ad 7. Op welke wijze kunnen we samen op trekken met of aansluiten bij bestaande initiatieven in de Drechtsteden?
Stap één in deze is te komen tot een Sliedrechtse Energiecoöperatie. De energiecoöperatie kan vervolgens de samenwerking opzoeken met de bestaande initiatieven zoals hieronder onder de punten A tot en met C opgesomd. Ook is het mogelijk om voor de opstart een beroep te doen op enkele van deze bestaande initiatieven.

A. *Stichting Drechtse Stromen*, heeft tot doel het in en nabij de Drechtsteden bevorderen van:
   - energiebesparingen en verantwoord gebruik van (duurzame) energie;
   - lokale vormen van duurzame energieopwekking;
   - burgerparticipatie in lokale vormen van duurzame energieopwekking.

Een project dat hieronder is vormgegeven is het programma 'Zon op andermans dak'. Daarmee ontwikkelt de stichting grote zonnestroominstallaties in de regio, waarvan inwoners zelf eigenaar zijn. Hiervoor past ze de coöperatieve samenwerkingsvorm (Drechtse Energie) toe (Coöperatie Drechtse Energie U.A.) en maakt ze gebruik van de Postcoderoosregeling. Op dit moment zijn (worden) installaties gerealiseerd in Dordrecht, Zwijndrecht en Hendrik-Ido-Ambacht. Momenteel is Drechtse Stromen op zoek naar een geschikte locatie in Sliedrecht.

[2] Meer informatie via: https://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/XHTMLoutput/Historie/Zuid-Holland/447021/CVDR447021_2.html

B. *Coöperatie Drechtse Energie U.A.*, is op initiatief van Stichting Drechtse Stromen gevestigd. Zij wil en kan samen met Stichting Drechtse Stromen grote zonnestroominstallaties realiseren. De statuten maken het mogelijk dat er onder de paraplu van deze coöperatie ook een Sliedrechtse ledencategorie, afdeling en/of kring wordt ingesteld voor bijvoorbeeld in Sliedrecht te ontwikkelen grote zonnestroominstallaties. Zij kunnen hierbij tevens een beroep doen op Zon op Nederland. Zon op Nederland is een coöperatieve vereniging met veertig coöperatieve leden en aspirant-leden. Voor de wederverkoop van de op te wekken energie zijn afspraken gemaakt met energieleverancier Greenchoice. Coöperatie Drechtse Energie wil daarnaast ook windturbines en/of buurtmolens realiseren met en voor bewoners, organisaties en ondernemers in de Drechtsteden. Zij werkt hiervoor mede samen met Energiecoöperatie Dordrecht (ECD). ECD realiseert de bouw van de molen. Drechtse Energie zorgt voor draagvlak en het werven van de leden. Zij wordt hierbij zo nodig ook ondersteund door REScoopNL, een coöperatie van duurzame energiecoöperaties in Nederland.

Op de vraag of de Stichting Drechtse Stromen en Coöperatie Drechtse Energie een rol zouden kunnen en willen spelen met betrekking tot het opstarten van een Sliedrechtse Energie Coöperatie hebben zij gezamenlijk een eerste aanbod (praatstuk) uitgebracht. Zij willen graag hun kennis en ervaring inbrengen om ervoor te zorgen dat zo'n nieuwe organisatie succesvol wordt.

C. *Energiecoöperatie Dordrecht U.A.*, richt zich op energiebesparing, energieproductie en energielevering in Dordrecht. Het is (nog) een samenwerkingsverband tussen Dordrecht en HVC. Bij aanvang hiervan hebben beide leden destijds een startkapitaal van €700.000 ingebracht. Er wordt op dit moment een verkenning uitgevoerd naar de haalbaarheid om Energiecoöperatie Dordrecht door te ontwikkelen tot energiecoöperatie voor alle Drechtstedengemeenten. Dit kan met name interessant zijn voor het voorbereiden en uitvoeren van grootschalige, complexe en risicovolle zon- en windinstallaties.

Door de samenwerking op te zoeken met bestaande initiatieven kan de Sliedrechtse Energiecoöperatie zich ontwikkelen tot een volwassen coöperatie die partner kan zijn in grootschalige projecten voor het opwekken van energie.